

6.2.2019

2ο ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (Α)

σχετικά με την πρόταση κανονισμού για την ευρωπαϊκή εντολή υποβολής και την ευρωπαϊκή εντολή διατήρησης ηλεκτρονικών αποδεικτικών στοιχείων σε ποινικές υποθέσεις (2018/0108 (COD)) - Πεδίο εφαρμογής και σχέση με άλλα μέσα

Επιτροπή Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων

Εισηγήτρια Birgit Sippel

Εκ των συντακτών: Nuno Melo

Εισαγωγή

Στο παρόν έγγραφο εργασίας σχετικά με την πρόταση κανονισμού για την ευρωπαϊκή εντολή υποβολής και την ευρωπαϊκή εντολή διατήρησης ηλεκτρονικών αποδεικτικών στοιχείων σε ποινικές υποθέσεις (2018/0108 (COD)) θα εξεταστούν το πεδίο εφαρμογής και η σχέση του προτεινόμενου μέσου με άλλα ευρωπαϊκά μέσα. Θα εξεταστεί η νομική εμπέλευση του μέσου, δηλαδή η προτεινόμενη νομική βάση του άρθρου 82 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, ενώ θα διερευνηθούν επίσης πιθανές συνδέσεις με ήδη υφιστάμενα μέσα σε επίπεδο ΕΕ που αφορούν την πρόσβαση σε ηλεκτρονικά δεδομένα, όπως η οδηγία 2014/41/ΕΕ περί της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας σε ποινικές υποθέσεις (ΕΕΕ), καθώς και η σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο, η οποία υπεγράφη το 2001 (CETS αριθ. 185) (Σύμβαση της Βουδαπέστης).

Νομική βάση - Άρθρο 82 της ΣΛΕΕ

Η ορθή ερμηνεία και εφαρμογή της νομικής βάσης είναι ουσιώδους σημασίας για τη νομική φύση της ΕΕ ως υπερεθνικής οντότητας, η οποία βασίζεται στην αρχή της δοτής αρμοδιότητας, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 5 της ΣΕΕ. Το ζήτημα αυτό αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία στον τομέα του ποινικού δικαίου λόγω, αφενός, των ισχυρών δεσμών του εν λόγω δικαίου με τον πυρήνα της εθνικής κυριαρχίας και, αφετέρου, της ισχυρής σύνδεσής του με τη συνταγματική βάση των κρατών μελών¹.

Στο πλαίσιο αυτό, ένας από τους σκοπούς που επιδιώχθηκαν με τη Συνθήκη της Λισαβόνας (αλλά και προγενέστερα, με την ανεπιτυχή Συνταγματική Συνθήκη) ήταν να αποσαφηνιστεί η ανάθεση αρμοδιοτήτων στην ΕΕ προκειμένου να θεσπιστεί «ένας καλύτερος καταμερισμός και προσδιορισμός των αρμοδιοτήτων στην ΕΕ»². Ο ευαίσθητος χαρακτήρας των διατάξεων του ποινικού δικαίου εν γένει, καθώς και το ζήτημα της υπερβολικά ευρείας, «γενναιόδωρης» ερμηνείας του ποινικού δικαίου της ΕΕ (για παράδειγμα, όσον αφορά τη «σιωπηρώς συναγόμενη παρεπόμενη αρμοδιότητα»), τονίστηκαν στις προπαρασκευαστικές εργασίες για τη Συνταγματική Συνθήκη³, ενώ έχουν επίσης επισημανθεί από μελετητές⁴ και διάφορα

---

¹ Βλ., για παράδειγμα, τις προϋποθέσεις που θέτει το ιταλικό Συνταγματικό Δικαστήριο σχετικά με τη βεβαιότητα των ποινικών κανόνων στο πλαίσιο της ιταλικής συνταγματικής ταυτότητας (όπως αναφέρεται στο άρθρο 4 παράγραφος 2 της ΣΕΕ) - βλ. απόφαση (Ordinanza) 24/2017 (σε συνδυασμό με την απόφαση του Δικαστηρίου της ΕΕ στην υπόθεση C-42/17, M.A.S. και M.B.) και απόφαση (Sentenza) 115/2018 του ιταλικού Συνταγματικού Δικαστηρίου.

² Βλ. σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Laeken, 14-15 Δεκεμβρίου 2001. Βλ., επίσης, S. Miittinen, Criminal competence and the choice of legal basis: space in the margins? (Ποινική αρμοδιότητα και επιλογή νομικής βάσης: λανθάνουσα νομική βάση), EuCLR, No. 2/2015, 222-242· βλ., επίσης, E. Herlin-Karnell, EU Competence in Criminal Law after Lisbon (Η αρμοδιότητα της ΕΕ στο ποινικό δίκαιο μετά τη Λισαβόνα), στο E. Biondi κ.λπ., EU Law after Lisbon (Το δίκαιο της ΕΕ μετά τη Λισαβόνα), 2012.

³ Βλ., συναφώς, ομάδα εργασίας X για τη Συνταγματική Συνθήκη, η οποία συνέταξε το βασικό κείμενο του νυν ισχύοντος άρθρου 82 της ΣΛΕΕ (άρθρο III-270 της ουδέποτε επικυρωθείσας Συνταγματικής Συνθήκης), CONV 426/02, 2 Δεκεμβρίου 2002. Στην τελική της έκθεση η ομάδα ανέφερε, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Η σχεδιαζόμενη εντατικοποίηση των μέτρων της Ένωσης, μέσω αναθεωρημένων νομοθετικών μέσων και διαδικασιών λήψης αποφάσεων, απαιτεί ταυτόχρονα να προσδιορίζεται σαφέστερα το πεδίο εφαρμογής της μελλοντικής νομοθεσίας της Ένωσης. Πράγματι, τα άρθρα 30 και 31 της ΣΕΕ - τα οποία συνιστούν τις εφαρμοστέες νομικές βάσεις - είναι, από πολλές απόψεις, υπερβολικά ασαφή και, από ορισμένες άλλες απόψεις, έχουν υπερβολικά περιορισμένο πεδίο εφαρμογής [...]». Βλ., επίσης, H. Labayle, έγγραφο εργασίας 3, 11 Οκτωβρίου 2002, WG X - WD 3.

εθνικά συνταγματικά δικαστήρια¹. Το ζήτημα ανέκυψε εκ νέου πρόσφατα, στο πλαίσιο της συζήτησης σχετικά με τη νομική βάση της οδηγίας για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης (οδηγία ΠΟΣ)².

Όσον αφορά τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) σχετικά με τη νομική βάση μιας νομικής πράξης της Ένωσης, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι η επιλογή της νομικής βάσης πρέπει να βασίζεται σε αντικειμενικούς παράγοντες που επιδέχονται δικαστικό έλεγχο, συμπεριλαμβανομένου του σκοπού και του περιεχομένου της εν λόγω πράξης (τον αποκαλούμενο «έλεγχο του κέντρου βάρους»)³. Εάν μια νομική πράξη της Ένωσης έχει διττή στόχευση ή αποτελείται από δύο συνιστώσες, εκ των οποίων η μία μπορεί να θεωρηθεί ως η δεσπόζουσα, ενώ η δεύτερη έχει απλώς παρεμπόμπουσα σημασία, η πράξη πρέπει να βασίζεται σε μία και μόνη νομική βάση και συγκεκριμένα σε αυτήν που επιβάλλει η κύρια ή δεσπόζουσα στόχευση ή συνιστώσα. Κατ' εξαίρεση, εάν διαπιστωθεί ότι η πράξη επιδιώκει συγχρόνως περισσότερες στοχεύσεις ή αποτελείται από διάφορες συνιστώσες, άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους, χωρίς η μία εξ αυτών να έχει παρακολουθηματικό χαρακτήρα σε σχέση με την άλλη, τότε το εν λόγω μέτρο θα πρέπει να στηριχθεί στις διάφορες αντίστοιχες νομικές βάσεις⁴. Ωστόσο, η χρησιμοποίηση διττής νομικής βάσης αποκλείεται στην περίπτωση που οι διαδικασίες που προβλέπονται για καθεμία από τις νομικές αυτές βάσεις είναι ασυμβίβαστες μεταξύ τους⁵. Επιπλέον, η επιλογή της νομικής

---

⁴ Για παράδειγμα, Craig, *The Lisbon Treaty* (Η Συνθήκη της Λισαβόνας), 2012· Weiler, *The Constitution of Europe* (Το Σύνταγμα της Ευρώπης), 1999.

¹ Απόφαση 2 BvE 2/08 του BVerfG (γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου) της 30ής Ιουνίου 2009 (απόφαση σχετικά με τη Συνθήκη της Λισαβόνας), στην οποία ορίζεται, αναφορικά με τις αρμοδιότητες της ΕΕ στο ποινικό δίκαιο, ότι «όσον αφορά τις προϋποθέσεις ποινικής ευθύνης, καθώς και τις έννοιες της δίκαιης και κατάλληλης δίκης, η διαχείριση του ποινικού δικαίου εξαρτάται από τις μέχρι τούδε πολιτισμικές διαδικασίες, οι οποίες διαμορφώνονται ιστορικά και καθορίζονται επίσης από τη γλώσσα, και από τις εναλλακτικές λύσεις που προκύπτουν κατά τη διαδικασία διαβούλευσης που κατευθύνει την αντίστοιχη κοινή γνώμη [...] οποιαδήποτε μεταβίβαση κυριαρχικών δικαιωμάτων πέραν της διακυβερνητικής συνεργασίας μπορεί να οδηγήσει μόνο σε εναρμόνιση για συγκεκριμένες διασυνοριακές καταστάσεις υπό περιοριστικές προϋποθέσεις» (σκέψη 253) και «ιδίως οι νέες αρμοδιότητες στους τομείς της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές (aa) και αστικές υποθέσεις (bb), στις εξωτερικές εμπορικές σχέσεις (cc), στην κοινή άμυνα (dd) και σχετικά με κοινωνικές ανησυχίες μπορούν και πρέπει να ασκούνται από τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τρόπο ώστε τα κράτη μέλη να διατηρούν επαρκούς, τόσο από άποψη έκτασης όσο και από άποψη περιεχομένου, βαρύτητας καθήκοντα, τα οποία συνιστούν τους νομικούς και πρακτικούς όρους ύπαρξης μιας ζωντανής δημοκρατίας [...]. Αυτό που έχει καθοριστική σημασία για την αξιολόγηση της πρόκλησης από πλευράς συνταγματικού δικαίου δεν είναι οι ποσοτικές σχέσεις, αλλά το αν η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας διατηρεί σημαντικά περιθώρια λήψης εθνικών μέτρων σε κεντρικούς τομείς που υπόκεινται σε κανονιστική ρύθμιση και σε τομείς της ζωής» (σκέψη 351). Βλ., επίσης, για παράδειγμα, A. Steinbach, *The Lisbon Decision of the German Federal Constitutional Court - New Guidance on the limits of European Integration?* (Η απόφαση του γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου σχετικά με τη Συνθήκη της Λισαβόνας - Νέες κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τα όρια της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης;), German

βάσης και η ερμηνεία της θα πρέπει να μην τροποποιούν τις Συνθήκες¹ .

Ο προτεινόμενος κανονισμός σχετικά με την ευρωπαϊκή εντολή υποβολής και την ευρωπαϊκή εντολή διατήρησης ηλεκτρονικών αποδεικτικών στοιχείων σε ποινικές υποθέσεις (2018/0108 (COD)) βασίζεται στο άρθρο 82 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, το οποίο αναφέρεται ρητά στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις, με τη μορφή οδηγιών ή κανονισμών, με σκοπό την επίτευξη των ακόλουθων στόχων:

- α) τον καθορισμό κανόνων και διαδικασιών για να εξασφαλίζεται η αναγνώριση, σε ολόκληρη την Ένωση, όλων των τύπων δικαστικών αποφάσεων και διαταγών·
- β) την πρόληψη και την επίλυση των συγκρούσεων δικαιοδοσίας μεταξύ κρατών μελών·
- γ) την υποστήριξη της κατάρτισης των δικαστών και των άλλων λειτουργών και υπαλλήλων του τομέα απονομής της δικαιοσύνης·
- δ) τη διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ των δικαστικών ή άλλων ισοδύναμων αρχών των κρατών μελών κατά την άσκηση ποινικών διώξεων και την εκτέλεση των αποφάσεων.

Πέραν της αμοιβαίας αναγνώρισης, το άρθρο 82 της Συνθήκης της Λισαβόνας² προβλέπει:

- στην παράγραφο 1, την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων

Law Journal, τόμος 11 αριθ. 4 (2010), σ. 377: «Λόγω της ιδιαίτερης σημασίας που έχουν οι διατάξεις του ποινικού δικαίου και της ποινικής δικονομίας για τη δημοκρατική αυτοδιάθεση, τα αντίστοιχα θεμέλια της αρμοδιότητας στις Συνθήκες πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικά - επ' ουδενί διασταλτικά - και η χρήση τους απαιτεί συγκεκριμένη αιτιολόγηση.»

² Η Επιτροπή πρότεινε αρχικά ως νομική βάση το γενικό άρθρο 325 της ΣΛΕΕ αλλά, κατόπιν επιμονής εκ μέρους του ΕΚ και του Συμβουλίου, πρότεινε το άρθρο 83 της ΣΛΕΕ. Βλ., επίσης, S. Miettinen, *Implied ancillary criminal law competence after Lisbon* (Σιωπηρώς συναγόμενη παρεπόμενη αρμοδιότητα στον τομέα του ποινικού δικαίου μετά τη Λισαβόνα), *EuCLR*, αρ. 3/2013, σ. 194-219.

³ Βλ., για παράδειγμα, υπόθεση C-300-89 (απόφαση σχετικά με το διοξείδιο του τιτανίου)· και πιο πρόσφατες αποφάσεις, της 6ης Σεπτεμβρίου 2012, *Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου*, C-490/10· της 6ης Μαΐου 2014, *Επιτροπή κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου*, C-43/12· υπόθεση C-377/12, *Επιτροπή κατά Συμβουλίου*· της 14 Ιουνίου 2016, *Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου*· της 22ας Σεπτεμβρίου 2016, *Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου*, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-14/15 και C-116/15· της 26 Ιουλίου 2017, γνωμοδότηση 1/15· κ.λπ.

⁴ Απόφαση της 14ης Ιουνίου 2016, *Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου*, C-263/14, σκέψη 44.

⁵ Απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2008, *Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου*, υπόθεση C-155/07, EU:C:2008:605, σκέψη 37.

¹ Βλ., για παράδειγμα *Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου*, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-14/15 και C-116/15, σκέψη 47: «Από τη νομολογία όμως του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, καθόσον οι κανόνες σχετικά τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνεται η βούληση των θεσμικών οργάνων της Ένωσης προβλέπονται από τις Συνθήκες και είναι δεσμευτικοί τόσο για τα κράτη μέλη όσο και για τα ίδια τα όργανα, μόνον οι Συνθήκες μπορούν, σε ειδικές περιπτώσεις, να εξουσιοδοτούν ένα θεσμικό όργανο να τροποποιεί διαδικασία λήψεως αποφάσεως την οποία αυτές θεσπίζουν. Επομένως, η τυχόν αναγνώριση σε ένα όργανο της δυνατότητας να δημιουργεί, με διατάξεις του παράγωγου δικαίου, νέες νομικές βάσεις που επιτρέπουν την έκδοση νομοθετικών πράξεων ή τη λήψη εκτελεστικών μέτρων, ανεξαρτήτως του αν η αναγνώριση της δυνατότητας αυτής έχει ως σκοπό να ενισχύσει ή να απλοποιήσει τους διαδικαστικούς κανόνες εκδόσεως της πράξεως, θα ισοδυναμούσε με απονομή στο όργανο αυτό νομοθετικής εξουσίας η οποία θα υπερέβαινε τα όρια που προβλέπουν σχετικά οι Συνθήκες (απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2015, *Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου*, C-363/14, EU:C:2015:579, σκέψη 43 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).» Όσον αφορά την επιλογή της νομικής βάσης ενός συγκεκριμένου μέσου και την επιρροή της στη διαδικασία, το πεδίο εφαρμογής και το περιεχόμενο της πολιτικής της ΕΕ, βλ., επίσης, E. Howeden, «The Legal Basis of European Union Policy: The Case of Environmental Policy» (Η νομική βάση της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Η περίπτωση της περιβαλλοντικής πολιτικής), *Politics and Space*, τόμος 20, τεύχος 4, σ. 535-553. Βλ., κατ' αναλογία, γνωμοδοτήσεις του Δικαστηρίου 2/94 και 2/13 αναφορικά με την περίπτωση στην οποία απαιτείται τροποποίηση της Συνθήκης αλλά η ερμηνεία δεν αρκεί για την επίλυση του ζητήματος.

² Η έννοια της αμοιβαίας αναγνώρισης προϋπήρχε της Συνθήκης της Λισαβόνας αλλά δεν αναφερόταν ρητά στις προηγούμενες Συνθήκες, ενώ, σε πολιτικό επίπεδο, είχε διατυπωθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Tampere.

(με τη μορφή οδηγιών ή κανονισμών),

- στην παράγραφο 2, τη δυνατότητα εναρμονιστικών οδηγιών (και όχι κανονισμών) σε ορισμένους τομείς,
- στην παράγραφο 3, μια διαδικασία έκτακτης πέδησης για τις εναρμονιστικές οδηγίες,
- και στην παράγραφο 3, δεύτερο μέρος, τη δυνατότητα ενισχυμένης συνεργασίας σε περίπτωση διαφωνίας.

Κατά το παρελθόν, πολλά μέσα εγκρίθηκαν έχοντας ως μοναδική νομική βάση της πράξης το άρθρο 82 παράγραφος 1:

- Οδηγία 2011/99/ΕΕ περί της ευρωπαϊκής εντολής προστασίας - η οποία βασίζεται στο άρθρο 82 παράγραφος 1 στοιχεία α) και δ)·
- Απόφαση του Συμβουλίου 2012/305/ΕΚ, της 17ης Δεκεμβρίου 2003, για τη σύναψη της συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Δημοκρατίας της Ισλανδίας και του Βασιλείου της Νορβηγίας, σχετικά με την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων της σύμβασης για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή επί των ποινικών υποθέσεων μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της 29ης Μαΐου 2000, και του προσαρτώμενου σε αυτήν πρωτοκόλλου του 2001 - η οποία βασίζεται στο άρθρο 82 παράγραφος 1 στοιχείο δ), σε συνδυασμό με το άρθρο 218 παράγραφος 6 στοιχείο α)·
- Απόφαση του Συμβουλίου 2014/835/ΕΕ, της 27ης Νοεμβρίου 2014, για τη σύναψη της συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Δημοκρατίας της Ισλανδίας και του Βασιλείου της Νορβηγίας για τη διαδικασία παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ισλανδίας και Νορβηγίας - η οποία βασίζεται στο άρθρο 82 παράγραφος 1 στοιχείο δ), σε συνδυασμό με το άρθρο 218 παράγραφος 6 στοιχείο α)·
- Οδηγία 2014/41/ΕΕ περί της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας σε ποινικές υποθέσεις (ΕΕΕ) - η οποία βασίζεται στο άρθρο 82 παράγραφος 1 στοιχείο α)·
- Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1805 σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης - ο οποίος βασίζεται στο άρθρο 82 παράγραφος 1 στοιχείο α)¹.

---

¹ Κατ' αρχήν, όσον αφορά την κατάλληλη νομική βάση, κάθε νομικό μέσο πρέπει να αξιολογείται μεμονωμένα. Βλ., για παράδειγμα, απόφαση της 24ης Ιουνίου 2014, *Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου* (C-658/11). Ωστόσο, η παρελθούσα χρήση του άρθρου 82 παράγραφος 1 ως μοναδικής νομικής βάσης παρέχει ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά την κατανόηση του άρθρου 82 της ΣΛΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, δίνεται έμφαση στα μέσα που έχουν ως μοναδική νομική βάση το άρθρο 82 παράγραφος 1, και όχι στα μέσα που έχουν πολλαπλή νομική βάση, όπως η οδηγία 2016/681 σχετικά με τη χρήση δεδομένων από τις καταστάσεις με τα ονόματα των επιβατών (PNR) για την πρόληψη, ανίχνευση, διερεύνηση και δίωξη τρομοκρατικών και άλλων σοβαρών εγκλημάτων - Άρθρο 82 παράγραφος 1 στοιχείο α) και άρθρο 87 παράγραφος 2· ο κανονισμός (ΕΕ) 1382/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη θέσπιση του Προγράμματος «Δικαιοσύνη», για την περίοδο 2014-2020 - Άρθρο 8 παράγραφοι 1 και 2, άρθρο 82 παράγραφος 1 και άρθρο 84· ο κανονισμός (ΕΕ) 2018/1862 σχετικά με την εγκατάσταση, τη λειτουργία και τη χρήση του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν (SIS) στον τομέα της αστυνομικής συνεργασίας και της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, την τροποποίηση και κατάργηση [...]· κ.λπ.

Παρόλο που η Επιτροπή δεν διευκρίνισε στην πρότασή της για κανονισμό σχετικά με τα ηλεκτρονικά αποδεικτικά στοιχεία ποιο από τα τέσσερα στοιχεία του άρθρου 82 παράγραφος 1 εφαρμόζεται, είναι πιθανό να εφαρμόζονται τα στοιχεία α) ή/και δ).

Όλα τα προγενέστερα μέσα που βασίζονταν ρητά στο άρθρο 82 παράγραφος 1 στοιχείο α) απευθύνονταν σε δικαστικές αρχές και προέβλεπαν την αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων και διαταγών. Επιπλέον, τα μέσα ορίζουν λόγους μη αναγνώρισης και αποδέχονται την αυτόματη μη εφαρμογή της αρχής του διττού αξιοποίνου μόνον για έναν κατάλογο 32 αδικημάτων¹.

Όσον αφορά την κατανόηση της έννοιας της αμοιβαίας αναγνώρισης, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 82 της ΣΛΕΕ, το ΔΕΕ έχει παράσχει κάποια ερμηνεία σχετικά με τα προηγούμενα μέσα, όσον αφορά, για παράδειγμα, την αρχή *ne bis in idem*, την έννοια της «δικαστικής αρχής», τους λόγους μη αναγνώρισης που βασίζονται σε επιφυλάξεις σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα, και τις πρόσθετες εθνικές διαδικασίες που δεν προβλέπονται από τα μέσα αμοιβαίας αναγνώρισης.

Επιπλέον, το ΔΕΕ έχει συμβάλει στην περαιτέρω κατανόηση του ζητήματος αν το άρθρο 82 παράγραφος 1 είχε επιλεγεί ως η κατάλληλη νομική βάση στο πλαίσιο της συνεργασίας με τρίτη χώρα. Για παράδειγμα, στη γνωμοδότησή του 1/15 (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 26ης Ιουλίου 2017, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι το άρθρο 82 παράγραφος 1 στοιχείο δ) δεν αποτελεί την κατάλληλη νομική βάση για ένα σύστημα στο οποίο ένας ιδιωτικός φορέας διαβιβάζει δεδομένα σε αρχή επιβολής του νόμου σε τρίτη χώρα, και όχι σε δικαστικές αρχές². Πράγματι, όπως αναφέρει ο γενικός εισαγγελέας Mengozzi, η χρησιμοποίηση του

¹ Τα μέτρα που θεσπίστηκαν πριν από τη Συνθήκη της Λισαβόνας σύμφωνα με την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης βασίζονταν/βασίζονται σε ένα αποτελούμενο από δύο δικαστικές αρχές σύστημα, στο πλαίσιο του οποίου η αρχή του κράτους εκτέλεσης μπορεί να αρνηθεί την αναγνώριση για περιορισμένους λόγους, ενώ το διττό αξιόποιο αποκλείεται μόνον για έναν κατάλογο 32 αδικημάτων: απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών, απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου, της 22ας Ιουλίου 2003, σχετικά με την εκτέλεση εντολών δέσμευσης περιουσιακών ή αποδεικτικών στοιχείων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με το ευρωπαϊκό ένταλμα συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων για τη συγκέντρωση αντικειμένων, εγγράφων και δεδομένων για χρήση σε ποινικές διαδικασίες, απόφαση-πλαίσιο 2005/214/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 24ης Φεβρουαρίου 2005, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης επί χρηματικών ποινών, απόφαση-πλαίσιο 2006/783/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 6ης Οκτωβρίου 2006, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στις αποφάσεις δήμευσης, απόφαση-πλαίσιο 2009/829/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2009, σχετικά με την εφαρμογή, μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στις αποφάσεις περί μέτρων επιτήρησης εναλλακτικά προς την προσωρινή κράτηση, απόφαση-πλαίσιο 2008/909/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2008, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές αποφάσεις οι οποίες επιβάλλουν ποινές στερητικές της ελευθερίας ή μέτρα στερητικά της ελευθερίας, για το σκοπό της εκτέλεσής τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

² Το Δικαστήριο όρισε συναφώς τα εξής:

«102. Αντιθέτως, η απόφαση αυτή δεν πρέπει να στηρίζεται στο άρθρο 82, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο δ', ΣΛΕΕ, το οποίο προβλέπει τη δυνατότητα του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου να λαμβάνουν μέτρα με σκοπό «τη διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ των δικαστικών ή άλλων ισοδύναμων αρχών των κρατών μελών κατά την άσκηση ποινικών διώξεων και την εκτέλεση των αποφάσεων». 103. Πράγματι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 108 των προτάσεών του, καμία από τις διατάξεις της σχεδιαζόμενης συμφωνίας δεν αποσκοπεί στο να διευκολύνει τη συνεργασία αυτή. Όσον αφορά την αρμόδια καναδική αρχή, αυτή δεν αποτελεί ούτε δικαστική ούτε ισοδύναμη αρχή.»

Βλ., επίσης, υπόθεση σχετικά με τις πληροφορίες για τροχαίες παραβάσεις που έχουν σχέση με την οδική ασφάλεια (C-43/12), στην οποία, λόγω του αυτόματου χαρακτήρα, χωρίς δηλαδή τη συμμετοχή της άλλης αρχής, η κατάλληλη νομική βάση δεν ήταν το άρθρο 87 παράγραφος 2, σχετικά με την αστυνομική συνεργασία,

άρθρου 82 παράγραφος 1 στοιχείο δ) ως νομικής βάσης για ένα τέτοιο σύστημα μεταξύ ιδιωτικού φορέα και δικαστικής αρχής θα μπορούσε να θεωρηθεί ως μια «γενναιόδωρη»¹ - υπερβολικά ευρεία - ερμηνεία της Συνθήκης. Κατά συνέπεια, κάθε μέτρο που βασίζεται στο άρθρο 82 παράγραφος 1 στοιχείο δ) πρέπει να διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ δύο δικαστικών αρχών, ενώ η συνεργασία μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου και των ιδιωτικών φορέων δεν καλύπτεται.

Επιπλέον, στις αποφάσεις του *Kovalkovas*, *Özcelik* και *Poltorak*, το ΔΕΕ διευκρίνισε περαιτέρω την έννοια της δικαστικής αρχής έκδοσης, τουλάχιστον στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Στο πλαίσιο αυτό, η οδηγία 2014/41/ΕΕ (ΕΕΕ) και τα μεταγενέστερα μέσα δικαστικής αμοιβαίας αναγνώρισης εισήγαγαν μια ειδική διαδικασία επικύρωσης από δικαστική αρχή, διευκρινίζοντας ότι, εάν η εθνική αρχή που εκδίδει την εντολή δεν είναι δικαστική αρχή, η εντολή πρέπει να επικυρωθεί από δικαστή ή εισαγγελέα του κράτους έκδοσης, πριν διαβιβαστεί στο κράτος εκτέλεσης².

Παρά ταύτα, η ίδια η Επιτροπή αναγνωρίζει στον προτεινόμενο κανονισμό σχετικά με τα ηλεκτρονικά αποδεικτικά στοιχεία ότι εφάρμοσε μια ευρεία ερμηνεία του άρθρου 82 παράγραφος 1, προκειμένου η έννοια της αμοιβαίας εμπιστοσύνης να υπερβεί την τρέχουσα αντίληψη της συνεργασίας μεταξύ των δικαστικών αρχών για την αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων και διαταγών, και αναφέρει τα εξής: «*Το άρθρο 82 της ΣΛΕΕ παρέχει μια νομική βάση για τη δικαστική συνεργασία που βασίζεται στην αμοιβαία αναγνώριση. Κατά το άρθρο 82 παράγραφος 1 στοιχείο α), το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο λαμβάνουν μέτρα που αφορούν τον καθορισμό κανόνων και διαδικασιών για να εξασφαλίζεται η αναγνώριση, σε ολόκληρη την Ένωση, όλων των τύπων δικαστικών αποφάσεων και διαταγών. Οι περισσότερες πράξεις που βασίζονται στη διάταξη αυτή περιλαμβάνουν τη συμμετοχή των δικαστικών αρχών αμφοτέρων των κρατών μελών στη διαδικασία... Στον προτεινόμενο κανονισμό, η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης προωθείται ένα βήμα παραπέρα στο βαθμό που, στο αρχικό στάδιο, δεν υφίσταται άμεση συμμετοχή των δικαστικών αρχών του δεύτερου κράτους μέλους. Αυτό σημαίνει ότι η εντολή αποστέλλεται απευθείας στον πάροχο υπηρεσιών που δεσμεύεται από αυτήν χωρίς προηγούμενη παρέμβαση των δικαστικών αρχών του δεύτερου κράτους μέλους (όπως θα συνέβαινε ανάλογα σε μια εγχώρια κατάσταση).*»³ Ωστόσο, όπως αναφέρεται στην πρόταση, «*η ευρωπαϊκή εντολή υποβολής ή διατήρησης στοιχείων μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την παρέμβαση δικαστικής αρχής του κράτους εκτέλεσης όταν αυτό είναι απαραίτητο για την εκτέλεση της απόφασης*».⁴

Συνεπώς, η ίδια η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι το προτεινόμενο μέσο σχετικά με τα ηλεκτρονικά αποδεικτικά στοιχεία δεν θα προβλέπει πλέον την αυτόματη συνεργασία μεταξύ δύο δικαστικών αρχών, δηλαδή την άμεση συμμετοχή των δικαστικών αρχών του δεύτερου κράτους μέλους. Αντιθέτως, κατά την Επιτροπή, η εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης δυνάμει του άρθρου 82 παράγραφος 1 στοιχείο α) δεν προϋποθέτει τη συστηματική συμμετοχή των δικαστικών αρχών του κράτους μέλους εκτέλεσης. Αντ' αυτού, κατά την Επιτροπή, σε περίπτωση που ανακύψουν προβλήματα σχετικά με την

αλλά το άρθρο 91 της ΣΛΕΕ, σχετικά με την οδική ασφάλεια.

¹ Ο όρος έχει χρησιμοποιηθεί από τον γενικό εισαγγελέα Mengozzi στη γνωμοδότηση 1/15, της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, σημεία 105-109.

² Βλ., για παράδειγμα, άρθρο 2 της οδηγίας ΕΕΕ.

³ Γραπτή ανακοίνωση της Επιτροπής εν συνεχεία της συνεδρίασης σκιωδών εισηγητών του ΕΚ της 9ης Οκτωβρίου 2018.

⁴ Πρόταση της Επιτροπής (σ. 5).

εκτέλεση μιας εντολής υποβολής ή διατήρησης από τον πάροχο υπηρεσιών, θα αρκούσε η προσφυγή στη δικαστική αρχή του κράτους εκτέλεσης.

Λαμβανομένων υπόψη όλων των ανωτέρω, το μέσο σχετικά με τα ηλεκτρονικά αποδεικτικά στοιχεία, όπως προτείνεται από την Επιτροπή, θα υπερέβαινε την τρέχουσα εφαρμογή του άρθρου 82 παράγραφος 1 στοιχείο α), διευρύνοντας την έννοια της αμοιβαίας αναγνώρισης όπως ορίζεται στο εν λόγω άρθρο.

Επιλογή νομικού μέσου

Στο παρελθόν, οι νομικές πράξεις της Ένωσης που εκδόθηκαν στον τομέα της αμοιβαίας αναγνώρισης στο ποινικό δίκαιο, πλην μίας, έλαβαν τη μορφή αποφάσεων-πλαισίων/οδηγιών. Εξετάζοντας τον μοναδικό κανονισμό που εκδόθηκε στον τομέα της αμοιβαίας αναγνώρισης στο ποινικό δίκαιο, ο οποίος αποτελεί το πρόσφατο μέσο αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης¹, καθίσταται σαφές ότι, παρόλο που φέρει τον τίτλο «κανονισμός», το μέσο περιέχει στην πραγματικότητα διάφορα στοιχεία οδηγίας και, ως εκ τούτου, είναι μάλλον υβριδικό. Ενώ τα περισσότερα μέρη του κανονισμού εφαρμόζονται άμεσα στα κράτη μέλη, γεγονός που αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό των κανονισμών, ο εν λόγω κανονισμός εξακολουθεί να περιέχει πολλές αναφορές στο «εθνικό δίκαιο»², γεγονός που αποτελεί τυπικό χαρακτηριστικό των οδηγιών.

Παρόλο που αυτό δεν είναι καθόλου σύνηθες, η Επιτροπή επέλεξε τη μορφή κανονισμού για το μέσο σχετικά με τα ηλεκτρονικά αποδεικτικά στοιχεία, υποστηρίζοντας ότι αυτό θα δημιουργούσε «σαφήνεια και μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου», ενώ θα αποφεύγονταν «η αποκλίνουσα ερμηνεία στα κράτη μέλη και άλλα προβλήματα μεταφοράς»³. Όσον αφορά το γεγονός ότι ο κανονισμός για τα ηλεκτρονικά αποδεικτικά στοιχεία δημιουργεί δικαιώματα και υποχρεώσεις για τους παρόχους υπηρεσιών, είναι πράγματι σημαντικό, αντί να υπόκεινται οι εν λόγω πάροχοι σε αποκλίνοντα εθνικά καθεστώτα, να διασφαλίζονται σε αυτούς ισότιμοι όροι ανταγωνισμού εντός της Ένωσης. Ωστόσο, από την έναρξη των διαβουλεύσεων στο Συμβούλιο σχετικά με την υπό εξέταση πρόταση της Επιτροπής, μια ομάδα κρατών μελών έθεσε πράγματι προς συζήτηση τη μορφή του κανονισμού λόγω των εναπομενουσών συνταγματικών διαφορών στο εθνικό ποινικό δίκαιο.

Εκτός από την καινοτόμα ερμηνεία του επιλεγέντος νομικού μέσου, ο προτεινόμενος κανονισμός σχετικά με τα ηλεκτρονικά αποδεικτικά στοιχεία θα εισαγάγει επίσης ορισμένα μέτρα εναρμόνισης όσον αφορά το ζήτημα της αρχής που είναι αρμόδια να εκδίδει ευρωπαϊκή εντολή υποβολής στοιχείων ή ευρωπαϊκή εντολή διατήρησης στοιχείων, καθώς και το ζήτημα της έγκρισης από εισαγγελικό ή δικαστικό λειτουργό (βλ. άρθρο 4 της πρότασης της Επιτροπής). Όσον αφορά την επιλογή του προσήκοντος νομικού μέσου, η οποία συνδέεται στενά με τη νομική βάση (όπως προεκτέθηκε), τίθεται το ερώτημα κατά

¹ Βλ. κανονισμό (ΕΕ) 2018/1805 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Νοεμβρίου 2018, σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης.

² Βλ., για παράδειγμα, άρθρο 2 παράγραφος 8 του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1805 - ορισμός της αρχής έκδοσης· Άρθρο 2 παράγραφος 9 - διαδικασία εκτέλεσης· Άρθρο 10 παράγραφος 1 - αναβολή της εκτέλεσης· Άρθρο 11 - εμπιστευτικότητα· Άρθρο 30 - διάθεση δημευμένων περιουσιακών στοιχείων· Άρθρο 32 - ενημέρωση των θιγόμενων προσώπων· κ.λπ. Το ίδιο ισχύει για τον προτεινόμενο κανονισμό σχετικά με τα ηλεκτρονικά αποδεικτικά στοιχεία - βλ., για παράδειγμα, άρθρο 4 - αρχή έκδοσης· Άρθρο 12 - απόδοση δαπανών· Άρθρο 14 - ορισμός προνομίων, ασυλιών, εθνική ασφάλειας και χρηματικών κυρώσεων· Άρθρο 17 - μέσα αποτελεσματικής έννομης προστασίας· κ.λπ.

³ Βλ. πρόταση της Επιτροπής σχετικά με τον κανονισμό για τα ηλεκτρονικά αποδεικτικά στοιχεία.

πόσον η εν λόγω συνιστώσα εναρμόνισης συνδέεται άρρηκτα με τον σκοπό του προτεινόμενου κανονισμού και πρέπει να θεωρηθεί ότι έχει θεμελιώδη χαρακτήρα, ή εάν αυτή είναι απλώς δευτερεύουσα. Όπως προαναφέρθηκε, τα μέσα αμοιβαίας αναγνώρισης που βασίζονται στο άρθρο 82 παράγραφος 1 μπορούν να έχουν τη μορφή κανονισμού ή οδηγίας. Εάν, ωστόσο, η συνιστώσα της εναρμόνισης συνεπάγεται, για παράδειγμα, ορισμένους κανόνες που αφορούν το παραδεκτό, η κατάλληλη νομική βάση θα ήταν το άρθρο 82 παράγραφος 2. Ωστόσο, το άρθρο 82 παράγραφος 2 επιτρέπει μόνο την έκδοση οδηγιών. Επομένως, μια νομική πράξη που συνδυάζει αμφότερους τους στόχους σε ισότιμη βάση, σύμφωνα με τα άρθρα 82 παράγραφος 1 και 82 παράγραφος 2, θα πρέπει πιθανότατα να λάβει τη μορφή οδηγίας.

Συμπεράσματα

Εν περιλήψει, και χωρίς να συνάγεται τελικό συμπέρασμα στο παρόν στάδιο, τόσο η επιλογή και η ερμηνεία της νομικής βάσης (άρθρο 82 παράγραφος 1, όσο και η επιλογή του ορθού μέσου (κανονισμός ή οδηγία) πρέπει να καταστούν απολύτως σαφείς.

Επιπλέον, φαίνεται ότι, ειδικότερα, η αξιολόγηση της νομικής βάσης συνδέεται στενά με τον βαθμό συμμετοχής της δικαστικής αρχής του κράτους εκτέλεσης, και συνεπώς τίθενται τα ακόλουθα ερωτήματα:

- Θα ήταν επαρκές, όπως προβλέπεται στην πρόταση της Επιτροπής, να συμμετέχει η δικαστική αρχή του κράτους εκτέλεσης μόνο σε περίπτωση προβλημάτων σχετικά με την εκτέλεση ευρωπαϊκής εντολής υποβολής στοιχείων ή ευρωπαϊκής εντολής διατήρησης στοιχείων, ιδίως εάν δεν προσδιορίζονται λόγοι μη αναγνώρισης; ή, με άλλα λόγια: Θα ήταν επαρκές να μην περιλαμβάνει η αμοιβαία αναγνώριση του άρθρου 82 παράγραφος 1 στοιχείο α) τη συστηματική συμμετοχή του θιγόμενου κράτους μέλους, όπως προβλέπεται στην πρόταση της Επιτροπής;

Θα ήταν επαρκές, όπως προβλέπεται στη γενική προσέγγιση του Συμβουλίου, να περιοριστεί η εκ μέρους της δικαστικής αρχής του κράτους εκτέλεσης υποχρεωτική κοινοποίηση σε ευρωπαϊκές εντολές υποβολής στοιχείων για δεδομένα περιεχομένου σε ορισμένες μόνον περιπτώσεις, χωρίς η κοινοποίηση αυτή να έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα; ή

- Θα ήταν απαραίτητο, λαμβανομένης υπόψη της εμπειρίας που αποκτήθηκε από τα προγενέστερα παραδείγματα μέσω αμοιβαίας αναγνώρισης στο ποινικό δίκαιο, να προβλεφθεί ένα πιο ουσιαστικό καθεστώς κοινοποίησης, τουλάχιστον με τη μορφή απάντησης σε εντολή που έχει χορηγηθεί στο κράτος εκτέλεσης, βάσει ορισμένων λόγων μη αναγνώρισης εντός συγκεκριμένης προθεσμίας;